

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО КОМПОНЕНТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ПРОТИДІЇ ЗАГРОЗАМ ВІЙНИ НА ВИСНАЖЕННЯ

Лазоренко Борис Петрович
кандидат філософських наук, доцент,
провідний науковий співробітник відділу соціальної психології особистості
Інституту соціальної та політичної психології НАПН України
ORCID ID: 0000-0002-2113-0424

Продовження війни на виснаження та зростання її загроз для цивільного населення, зокрема для студентської молоді потребує забезпечення психологічної готовності до протидії їхнього деструктивного. Метою статті є визначення емоційного компоненту психологічної готовності студентської молоді до протидії екологічним і епідемічним загрозам, з'ясування ефективності психотехнологій його забезпечення в умовах війни на виснаження. Емпіричне дослідження здійснено на вибірці 26 осіб віком 16–18 років. Використано Скринінговий опитувальник психологічної готовності протидії екологічним і епідемічним загрозам в умовах війни та психотехнології її забезпечення. На першому етапі дослідження визначено низькі рівні почуття депресії та тривоги (73,1 %), середні (34,6 %) та високі (46,2 %) рівні у відчутті оптимізму з приводу майбутнього, високі рівні стосовно контролю свого життя (53,8 %) та впевненості у власних думках і переконаннях – (57,7 %). Близько половини респондентів зазначили показники середніх рівнів знань та вмінь протидіяти екологічним та епідемічним загрозам, а також середні рівні впевненості в цьому в умовах реальної зустрічі з ними. На другому етапі дослідження з'ясовано рівні самостійного практикування студентами психотехнологій забезпечення їх емоційного компоненту психологічної готовності, доведена ефективність їх використання. Студенти, які вказали середні і високі рівні їх практикування у більшості питань і тверджень показали більш значущі показники середніх і високих їх рівнів, ніж у групі його низького рівня. Практичне значення дослідження полягає в обґрунтуванні доцільності розробки для учасників освітнього процесу навчального спецкурсу та практикуму щодо забезпечення психологічної готовності протидії загрозам війни на виснаження та профілактики її порушень.

Ключові слова: студентська молодь, психологічна готовність, війна на виснаження, психотехнології забезпечення протидії загрозам.

Lazorenko B. PROVIDING THE EMOTIONAL COMPONENT OF THE PSYCHOLOGICAL READINESS OF YOUTH STUDENTS TO FIGHT THE THREATS OF A WAR OF ATTRIBUTION

Continuation of the war of attrition and the growing threats to the civilian population, particularly to student youth, require ensuring psychological readiness to counter their destructive impact. The purpose of the article is to determine the emotional component of the psychological readiness of student youth to counter ecological and epidemic threats, and to ascertain the effectiveness of psychotechnologies for its provision under conditions of a war of attrition. Empirical research was conducted on a sample of 26 individuals aged 16–18 years. The Screening Questionnaire of Psychological Readiness to Counter Ecological and Epidemic Threats in Conditions of War and psychotechnologies for its provision were used. At the first stage of the study, low levels of depression and anxiety were identified (73.1 %), average (34.6 %) and high (46.2 %) levels of optimism regarding the future, high levels of control over one's life (53.8 %), and confidence in one's own thoughts and beliefs (57.7 %). About half of the respondents reported average levels of knowledge and skills to counter ecological and epidemic threats, as well as average levels of confidence in this regard when facing them in real conditions. At the second stage of the study, the levels of independent practice of psychotechnologies by students to ensure the emotional component of their psychological readiness were determined, and the effectiveness of their use was proven. Students who reported average and high levels of their practice showed more significant indicators of average and high levels in most questions and statements compared to the group with low levels. The practical significance of the study lies in substantiating the feasibility of developing a training special course and practicum for participants in the educational process regarding ensuring psychological readiness to counter the threats of a war of attrition and preventing its disorders.

Key words: student youth, psychological readiness, war of attrition, psychotechnologies for countering threats.

Вступ. Сучасне фаза російської агресії проти України фахівцями визнається як війна на виснаження [1], систематичні дроніві та ракетні обстріли житлових кварталів українських міст, об'єктів енергетичної та цивільної інфраструктури значно збільшили кількість загроз здоров'ю і життю

цивільного населення, втому числі студентської молоді. Це значно актуалізує проблему її психологічної готовності до цих загроз, зокрема екологічних і епідеміологічних.

Значну увагу проблемі забезпечення психологічної готовності до умов війни перш за все військовослужбовців приділено зарубіжними дослідниками. Зокрема привертає увагу комплексна розробка групою фахівців моніторингу гострої готовності військового персоналу [9]. У вітчизняній військовій психології ґрунтовні розробки психологічної готовності військовослужбовців, з'ясування особливостей її формування здійснені співробітниками НДЦ гуманітарних проблем ЗСУ [8]. Поняттю психологічної готовності цивільних, її діагностики в умовах воєнного часу присвячені дослідження Л. М. Карамушки та її колег [3]. Також розроблено методичні рекомендації щодо промоції психологічної готовності учасників освітнього процесу протидіяти екологічним та епідемічним загрозам в умовах війни [6]. Стосовно з'ясування психологічної готовності студентської молоді, перш за все до навчання в контексті адаптації до освітнього процесу в умовах війни, присвячено дослідження вітчизняних фахівців [4; 7].

Маємо зауважити, що згідно попередніх досліджень психологічної готовності студентської молоді до екологічних і епідемічних загроз в умовах війни спостерігається емоційна нестабільність, посилена тривожність, недостатня впевненість молоді стосовно готовності протидіяти загрозам війни за умови реальних зустрічей з ними.

Метою статті є визначення емоційного компоненту психологічної готовності студентської молоді до протидії екологічним і епідемічним загрозам в умовах війни на виснаження та з'ясування ефективності психотехнологій його зміцнення.

Матеріали та методи. Емпіричне дослідження здійснено на вибірці 26 осіб віком 16–18 років. у два етапи у жовтні – листопаді 2025 р. Перший етап передбачав визначення стану емоційного компоненту психологічної готовності студентів протидіяти екологічним та епідемічним загрозам війни згідно скринінгового запитальника [5] та проведення практичного заняття по його зміцненню шляхом засвоєння учасниками психотехнологій, розроблених у методичних рекомендаціях промоції психологічної готовності протидії загрозам війни [6]. З'ясування психологічної готовності провадилось до проведення практичного заняття та після нього з метою встановлення наявності психологічного впливу на її стан визначених психотехнологій. Також, для зміцнення і забезпечення сталості емоційного компоненту психологічної готовності протидіяти загрозам війни, учасникам дослідження першого етапу ставилось завдання самостійно використовувати ці психотехнології протягом наступного місяця.

На другому етапі дослідження з метою визначення ступеню впливу самостійного практикування учасниками дослідження засвоєних психотехнологій на їхню емоційну компоненту психологічної готовності протидіяти екологічним та епідемічним загрозам війни було проведено відповідне опитування студентів.

Опитувальник складається з восьми питань та тверджень. Чотири питання стосуються стану емоційного компоненту психологічної готовності досліджуваних: рівня тривожності чи депресивності, оптимізму щодо майбутнього, контролю життя, впевненості у власних думках та переконаннях, які відповідають шкалам психологічного благополуччя згідно концепції та методики дослідження суб'єктивного благополуччя Р. Pontin, та ін. адаптованої Л. М. Карамушкою із співавторами [2].

Інші чотири твердження стосуються достатності знань та рівнів впевненості респондентів у готовності до протидії екологічним та епідемічним загрозам їхньому здоров'ю і життю [5]. Рівні їх психологічної готовності визначалася за їхньою суб'єктивною самооцінкою здатності правильно сприйняти й оцінити загрози та свій стан впевненості до протидії їм. Самооцінка тверджень щодо психологічної готовності протидії загрозам війни та визначення її рівнів здійснювалося за 5-бальною шкалою ступеня згоди – відповідно від 0 до 4 («зовсім ні», «трохи», «середньо», «сильно», «дуже сильно»). Показники «зовсім ні», «трохи» віднесено до низького рівня; «середньо» до середнього рівня; «сильно», «дуже сильно» – до високого рівня.

Дослідження провадилось у жовтні та листопаді 2025 р. У першому його етапі у жовтні взяли участь 26 студентів київського економічного вузу – 19 студенток та 7 студентів віком від 16 до 18 років. У другому етапі у листопаді взяли участь 22 респондента (17 студенток та 5 студентів) з числа попередніх учасників (4 були відсутніми через хворобу). Враховуючи незначний обсяг вибірки в цілому та чоловічої зокрема обрахування результатів здійснювалось без поділу респондентів за статтю.

Щодо забезпечення емоційного компоненту психологічної готовності у практичному заняття було використано методичний комплекс фасилітативних психотехнологій, до якого входять вербальні, тілесно зорієнтовані та дихальні техніки само та взаємодопомоги. Особливість комплексу полягає у використанні негативних станів як ресурсів відновлення, набуття та подальшої стабілізації позитивних станів. Він базується на версії методики парадоксальної інтенції В. Франкла, провідним завданням якої є створення умов для актуалізації механізму парадоксальної реакції щодо

забезпечення опрацювання негативних станів і набуття позитивних станів, подальшої їх стабілізації та зміцнення [6].

Результати. Порівняння рівнів та показників емоційного компоненту психологічної готовності до протидії екологічним та епідемічним загрозам війни респондентів проводилось у жовтні 2025 р. перед та після практичного заняття, а також через місяць у листопаді після практикування психотехнологій, які були засвоєні під час проведення практичного заняття. Для визначення рівнів і показників самостійного практикування респондентів на другому етапі дослідження до скринінгового опитувальника було додано твердження «Я користуюсь техніками зміцнення психологічної готовності протидії загрозам». Результати порівнянь представлені у наступній таблиці.

Таблиця 1

Рівні та показники емоційного компоненту психологічної готовності до протидії екологічним та епідемічним загрозам війни респондентів перед і після практичного заняття та через місяць практикування психотехнологій

Питання та твердження	Рівні	Показники у %		
		перед	після	через місяць
1. Чи відчуваєте Ви депресію або тривогу?	Низький	73,1	77,0	68,2
	Середній	19,2	11,5	22,7
	Високий	7,7	11,5	9,1
2. Чи відчуваєте Ви оптимізм з приводу майбутнього?	Низький	19,2	26,9	22,6
	Середній	34,6	23,1	36,4
	Високий	46,2	50,0	41,0
3. Чи відчуваєте Ви, що контролюєте своє життя?	Низький	15,5	11,6	13,7
	Середній	30,7	19,2	31,8
	Високий	53,8	69,2	54,5
4. Чи впевнені Ви в своїх власних думках і переконаннях?	Низький	11,6	7,7	18,2
	Середній	30,7	26,9	22,7
	Високий	57,7	65,4	59,1
5. Мої знання та вміння щодо застосування засобів убезпечення від екологічних загроз є достатніми, щоб почуватися впевнено і спокійно в разі їх виникнення.	Низький	26,9	3,8	13,6
	Середній	46,2	57,7	59,1
	Високий	26,9	38,5	27,3
6. Я вважаю, що в разі виникнення реальних екологічних загроз я зможу опанувати свої емоції та діяти відповідно до ситуації.	Низький	19,2	11,5	4,5
	Середній	46,2	53,8	50,0
	Високий	34,6	34,7	45,5
7. Мої знання та вміння застосовувати протиепідемічні засоби дозволяють мені почувати себе спокійно та впевнено.	Низький	23,1	11,5	27,2
	Середній	46,2	38,5	31,8
	Високий	30,7	50,0	41,0
8. Я впевнений, що в ситуації реальної зустрічі з епідемічними загрозами зроблю все як слід.	Низький	27,0	11,5	13,6
	Середній	34,6	50,0	27,3
	Високий	38,4	38,5	59,1
9. Я користуюсь техніками зміцнення психологічної готовності протидії загрозам	Низький			31,8
	Середній			22,7
	Високий			45,5

Примітка. Відсотки показників перед та після проведення занять пороховані відносно 26 респондентів, а через місяць практикування відносно 22 осіб.

За результатами початкового опитування з'ясовано переважаючі значні низьких рівнів почуття депресії та тривоги (73,1 %), у відчутті оптимізму з приводу майбутнього респонденти вказали достатньо значні середні (34,6 %) та високі (46,2 %) рівні. Стосовно контролю свого життя переважаючим є високий рівень 53,8 % і таким же є рівень впевненості у власних думках і переконаннях – 57,7 %. Відносно знань та вмінь протидіяти екологічним та епідемічним загрозам, у тому числі впевненості в цьому в умовах реальної зустрічі з ними близько половини респондентів зазначили середні їх рівні.

Згідно повторного опитування після проведення практичного заняття відбувся певний перерозподіл усіх показників рівнів у бік зменшення низьких та збільшення середніх та високих їх показників, що свідчить про позитивну чутливість емоційної складової психологічної готовності респондентів щодо застосування практичних психотехнологій її забезпечення.

Схожі реакції мають місце після успішного проведення тренінгів та практикумів, які відзначаються емоційним підйомом, але який, на жаль, може спадати з часом, якщо здобуті результати не підкріплювати відповідним практикуванням. Тому для забезпечення сталості набутих умінь студентам було рекомендовано самостійне продовження використання психотехнологій протягом місяця. Перевірка

отриманих результатів відбулась на зустрічі із студентами у листопаді 2025 р. На жаль, за цей час збільшилась кількість тривог, влучень в об'єкти інфраструктури, відключень електроенергії і світла, реальної зустрічі досліджуваних із загрозами їхньому життю та здоров'ю.

За результатами опитування студентів після їх місячного практикування згідно відповіді на прикінцеве твердження «Я користуюсь техніками зміцнення психологічної готовності протидії загрозам» 31,8 % респондентів вказали низький рівень їх застосування, однак 45,5 % зазначили високий рівень і ще 22,7 % середній рівень їх використання.

Згідно порівняння попередніх та набутих результатів з'ясовано відносно стабілізацію показників тривожності і депресивності в бік незначного збільшення відсотків середнього і високого рівня за рахунок зменшення його низького рівня, незначно зріс середній рівень показника оптимізму з приводу майбутнього через перерозподіл його низького і високого рівнів. Також спостерігається перерозподіл показників контролю свого життя із незначним зростанням його високого і середнього рівнів за рахунок зменшення низького рівня, дещо зріс високий рівень впевненість у власних думках і переконаннях через перерозподіл показників його низького і середнього рівнів. Має місце позитивна динаміка зростання впевненості у своїх знаннях та спроможності студентської молоді щодо протидії реальним екологічним та епідемічним загрозам через перерозподіл середніх та високих їх рівнів.

Приємно відзначити суттєве зменшення низьких показників і зростання високих показників рівнів впевненості респондентів стосовно тверджень щодо спроможності опанування ними емоцій в разі реальної зустрічі з екологічними і епідемічними загрозами в умовах війни. В цілому спостерігається значний позитивний вплив практичних занять на психологічну і конкретну предметну готовність студентської молоді до протидії екологічним та епідемічним загрозам, проте слід акцентувати увагу на необхідності подальшого комплексного зміцнення психологічної і предметної готовності студентів до протидії загрозам війни.

Для з'ясування взаємозв'язку показників відповідей на запитання та твердження скринінгового опитувальника респондентів і зазначених ними рівнями практикування психотехнологій забезпечення їх психологічної готовності загрозам війни ми порівняли їх у відповідній таблиці.

Таблиця 2

Рівні застосування психотехнологій забезпечення психологічної готовності респондентів та їх показники після місячного практикування

Питання та твердження	Рівні практикування			
	рівні	показники, у %		
		низький 31,8 %	середній 22,7 %	високий 45,5 %
1. Чи відчуваєте Ви депресію або тривогу?	Низький	13,6	22,7	0
	Середній	13,6	4,5	4,5
	Високий	4,5	0	4,5
2. Чи відчуваєте Ви оптимізм з приводу майбутнього?	Низький	22,7	4,5	0
	Середній	4,5	13,6	18,2
	Високий	4,5	9,1	22,7
3. Чи відчуваєте Ви, що контролюєте своє життя?	Низький	4,5	9,1	0
	Середній	13,6	13,6	13,6
	Високий	13,6	4,5	27,3
4. Чи впевнені Ви в своїх власних думках і переконаннях?	Низький	4,5	13,6	0
	Середній	9,1	4,5	9,1
	Високий	18,2	9,1	31,8
5. Мої знання та вміння щодо застосування засобів убезпечення від екологічних загроз є достатніми, щоб почуватися впевнено і спокійно в разі їх виникнення.	Низький	4,5	0	4,5
	Середній	22,7	22,7	13,6
	Високий	4,5	4,5	22,7
6. Я вважаю, що в разі виникнення реальних екологічних загроз я зможу опанувати свої емоції та діяти відповідно до ситуації.	Низький	4,5	0	0
	Середній	22,7	13,6	13,6
	Високий	4,5	13,6	27,3
7. Мої знання та вміння застосовувати протиепідемічні засоби дозволяють мені почувати себе спокійно та впевнено.	Низький	18,2	4,5	4,5
	Середній	13,6	13,6	9,1
	Високий	0	9,1	27,3
8. Я впевнений, що в ситуації реальної зустрічі з епідемічними загрозами зроблю все як слід.	Низький	9,1	4,5	0
	Середній	22,7	13,6	4,5
	Високий	0	9,1	36,4

Примітка. Відсотки порашовані відносно 22 респондентів.

Аналіз отриманих результатів дає підстави стверджувати, що запропоновані психотехнології забезпечення емоційного компоненту психологічної готовності протидії загрозам війни зацікавили більшу частину студентської молоді, яка ними скористалась і засвідчила відповідні результати. Розподіл відсотків стосовно кожного питання та твердження відповідає кількості респондентів, які зазначили відповідний рівень та показник відносно загальних рівнів практикування психотехнологій забезпечення психологічної готовності загрозам війни. З'ясовано, що студенти, які зазначили більш високі рівні практикування психотехнологій в цілому засвідчили більш вагомні показники стосовно рівнів психологічної готовності протидії екологічним та епідемічним загрозам в умовах війни на виснаження. Емпірично підтверджено доцільність практикування зазначених психотехнологій для забезпечення середніх та високих рівнів психологічної готовності студентської молоді і профілактики її порушень в умовах війни на виснаження. Зазначаємо доцільність поширення позитивного досвіду застосування психотехнологій зміцнення емоційної компоненти психологічної готовності протидії загрозам війни у студентському середовищі.

Висновки. На першому етапі дослідження визначено рівні та показники емоційного компоненту психологічної готовності студентської молоді протидіяти загрозам війни на виснаження. З'ясовано переважання значних низьких рівнів почуття депресії та тривоги (73,1 %), значні середні (34,6 %) та високі (46,2 %) рівні у відчутті оптимізму з приводу майбутнього, високі рівні стосовно контролю свого життя (53,8 %) та впевненості у власних думках і переконаннях – (57,7 %). Близько половини респондентів зазначили показники середніх рівнів знань та вмінь протидіяти екологічним та епідемічним загрозам, а також середні рівні впевненості в цьому в умовах реальної зустрічі з ними.

Згідно оцінки результатів проведеного практичного заняття встановлено позитивний вплив психотехнологій на забезпечення емоційного компонента психологічної готовності респондентів. З'ясовано зменшення високих показників тривожності і депресивності, зростання середніх показників оптимізму з приводу майбутнього та середніх показників контролю свого життя. Також стабілізувались середні та високі рівні впевненості у власних думках і переконаннях, зросла впевненість у знаннях та спроможності їх застосування у протидії реальним екологічним та епідемічним загрозам.

Відповідно результатів другого етапу емпірично підтверджено зацікавленість студентської молоді у практикуванні зазначених психотехнологій. Згідно порівняння його рівнів доведена ефективність їх застосування, респонденти середнього і високого рівнів практикування у більшості питань і тверджень показали більш значущі показники середніх і високих їх рівнів ніж у групі низького рівня практикування.

Практичне значення дослідження полягає в обґрунтуванні доцільності розробки відповідного навчального спецкурсу та практикуму щодо забезпечення психологічної готовності протидії загрозам війни на виснаження та профілактики її порушень для учасників освітнього процесу в умовах її продовження.

Література:

1. Абрамова Ю. Чи має шанс Україна виграти війну: аналітик The Atlantic відповів. Україна має шанс виграти війну на виснаження. Вебсайт. URL: <https://tsn.ua/ato/ukrayina-maye-shansy-peremohty-u-viyini-z-rf-the-atlantic-pro-viyskovi-tsili-zsu-na-fronti-2929262.html> (дата звернення: 07.10.25).
2. Карамушка Л., Терещенко К., Креденцер О. Адаптація на українській вибірці методик “The Modified BBC Subjective Well-being Scale (BBC-SWB)” та “Positive Mental Health Scale (PMH-scale)”. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2022. 3-4(27), С. 85–94. DOI: <https://doi.org/10.31108/2.2022.3.27.8> с. 23–24.
3. Карамушка Л., Тиченко М. Психологічна готовність працівників сфери креативних індустрій до здійснення професійної кар'єри: зміст, структура, методики дослідження. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2022. 3(27), С. 85–102. URL: <https://doi.org/10.31108/2.2022.3.27.9>
4. Красілова Ю. М., Пракапас Р. А., Коломицева І. В. Адаптація студентів до навчання в умовах воєнного стану. Одеса : Гельветика. *Габітус*. 2023. Вип. 51. С. 82–87. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2023.51>
5. Лазоренко Б. П. Готовність та психологічний добробут студентської молоді у протидії екологічним та епідемічним загрозам: методика забезпечення в умовах війни. *Ментальне здоров'я*. 2025. Вип. 3. С. 57–62. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-2005/2025-3.10>
6. Психологічна готовність протидіяти екологічним та епідемічним загрозам: промоція в освітньому просторі : методичні рекомендації / за наук. ред. О. В. Креденцер ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2025. 56 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/747907>
7. Радзівіл К., Кузікова С. Особливості психологічної адаптації студентів-психологів до освітнього процесу в умовах воєнного стану. *Психологічний журнал*. 2024. № 11. С. 53–58. DOI: <https://doi.org/10.31499/2617-2100.11.2023.298406>
8. Формування психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до виконання завдань за призначенням під час бойового злагодження : методичний посібник / Кокун О. М., Мороз В. М., Пішко І. О., Лозінська Н. С. Київ : «Центр учбової літератури», 2023. 170 с.
9. Keegan R. J., Flood A., Niyonsenga T., Welvaert M., Rattray B., Sarkar M., Melberzs L. and Crone D. Development and Initial Validation of an Acute Readiness Monitoring Scale in Military Personnel. *Front. Psychol.* 12:738609. 2021. Vol. 12. DOI: 10.3389/fpsyg.2021.738609

References:

1. Abramova, Yu. (2025, October 7). Chy maie shans Ukraina vyhraty viinu: analityk The Atlantic vidpoviv. Ukraina maie shans vyhraty viinu na vysnazhennia [Does Ukraine have a chance to win the war: A The Atlantic analyst responds. Ukraine has a chance to win a war of attrition]. TSN. Retrieved from: <https://tsn.ua/ato/ukrayina-maye-shansy-peremohty-u-viyni-z-rf-the-atlantic-pro-viyskovyi-tsili-zsu-na-fronti-2929262.html> [in Ukrainian].
2. Karamushka, L., Tereshchenko, K., & Kredentser, O. (2022). Adaptatsiya na ukrayinskiy vybirtsi metodyk "The Modified BBC Subjective Well-being Scale (BBC-SWB)" ta "Positive Mental Health Scale (PMH-scale)". [Adaptation of the "Modified BBC Subjective Well-being Scale (BBC-SWB)" and "Positive Mental Health Scale (PMH-scale)" methods on a Ukrainian sample]. *Orhanizatsiyna psykholohiya. Ekonomichna psykholohiya*, 3-4(27), 85–94. <https://doi.org/10.31108/2.2022.3.27.8>, s. 23–24 [in Ukrainian].
3. Karamushka, L., & Tychenko, M. (2022). Psykholohichna hotovnist pratsivnykiv sfery kreatyvnykh industriy do zdiysnennya profesiyanoi kariery: zmist, struktura, metodyky doslidzhennya. [Psychological readiness of creative industry workers to pursue a professional career: content, structure, research methods]. *Orhanizatsiyna psykholohiya, Ekonomichna psykholohiya*, 3(27), 85–102. <https://doi.org/10.31108/2.2022.3.27.9> [in Ukrainian].
4. Krasilova, Yu. M., Prakapas, R. A., & Kolomytseva, I. V. (2023). Adaptatsiya studentiv do navchannya v umovakh voyennoho stanu. [Adaptation of students to studying under martial law]. Odesa: «Helvetyka». *Habitus*, 51, 82–87. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2023.51> [in Ukrainian].
5. Lazorenko, B. P. (2025). Hotovnist ta psykholohichnyy dobrobut studentskoyi molodi u protydyi ekolohichnym ta epidemichnym zahrozam: metodyka zabezpechennya v umovakh viyny. [Readiness and psychological well-being of student youth in countering environmental and epidemic threats: a methodology for ensuring security in wartime]. *Mentalne zdoroviya*, 3, 57–62. <https://doi.org/10.32782/3041-2005/2025-3.10> [in Ukrainian].
6. Kredentser, O. V. (2025). *Psykholohichna hotovnist protydyaty ekolohichnym ta epidemichnym zahrozam: promotsiya v osvithomu prostori: metodychni rekomendatsiyi*. [Readiness and psychological well-being of student youth in countering environmental and epidemic threats: a methodology for ensuring security in wartime]. Natsionalna akademiya pedahohichnykh nauk Ukrainy, Instytut sotsialnoi ta politychnoi psykholohiyi. Kropyvnytsky: Imeks-LTD. Retrieved from: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/747907> [in Ukrainian].
7. Radzivil, K., & Kuzikova, S. (2024). Osoblyvosti psykholohichnoi adaptatsiyi studentiv-psykholohiv do osvithoho protsesu v umovakh voyennoho stanu. [Peculiarities of psychological adaptation of psychology students to the educational process under martial law]. *Psykholohichnyy zhurnal*, 11, 53–58. <https://doi.org/10.31499/2617-2100.11.2023.298406> [in Ukrainian].
8. Kokun, O. M., Moroz, V. M., Pishko, I. O., & Lozinska, N. S. (2023). *Formuvannya psykholohichnoi hotovnosti viyskovosluzhbovtiv viyskovoyi sluzhby za kontraktom do vykonannya zavadan za pryznachennyam pid chas boyovoho zlahodzheniya: metodychnyy posibnyk*. [Formation of psychological readiness of military personnel of military service under contract to perform assigned tasks during combat coordination: methodological manual]. Kyiv: Tsentр uchbovoyi literatury [in Ukrainian].
9. Keegan, R. J., Flood, A., Niyonsenga, T., Welvaert, M., Rattray, B., Sarkar, M., Melberzs, L., & Crone, D. (2021). Development and Initial Validation of an Acute Readiness Monitoring Scale in Military Personnel. *Frontiers in Psychology*, 12, 12:738609. 10.3389/fpsyg.2021.738609

Дата першого надходження статті до видання: 10.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 05.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 21.05.2026